

ԱՍՏՈՒԱԹԱՇՈՒՆՉԻ ԱՇԽԱՐՀԱՐԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԵՐԵՔ ՏԵՍԱԿԵՏՆԵՐ

Աստուածաշունչ Մատենան Հայերէնի թարգմանուցաւ գրեթէ քիւտէն ետք, Ե. դարու սկիզբը՝ Ս. Սահակ Պարթեւ Հայրապետի եւ Ս. Մեսրոպ-Մաշթոց Վարդապետի ձեռամբ եւ անոնց աշակերտներուն օժանդակութեամբ։ Թարգմանութիւնը մօտաւորապէս երեսուն տարի ժամանակ առաւ։ Այն ատեն տպագրութիւն չկար, հետեւապէս թարգմանութիւնը ընդօրինակելով թարգմանակուցաւ եւ ցրուեցաւ Հայ եկեղեցիներու մէջ, առ ի ընթերցում։

Տպագրութեան գիւտէն վերջ 1666 թուականին էր որ առաջին անգամ Հրատարակւեցաւ գրաբար Աստուածաշունչը Հոյանտայի Ամսդղարտամ քաղաքին մէջ, Ս. Էջմիածնայ Հաչուոյն, Երեւանցի Ոսկան Վարդապետի ձեռամբ։ Այս իսկ պատճառաւ, ներկայ տարին Հայ ժողովուրդին Համար Աստուածաշունչ Մատենան տպագրութեան երեքհարիւրամեակն է։

Այս 300-ամեակը ինչպէ՞ս կրնանք լաւագոյն կերպով տօնել, որպէսզի մեզի Համար ան բոլոր ներշնչութիւն աղբիւր եւ հոգեւոր վերադարձնումի պատենութիւն մը։

Ասիկա գեղեցիկ առիթ՝ մըն է Հայ եկեղեցիներուն մէջ տօնելու դայն մասնաւոր շանդէաներով։ Աստուածաշունչը քրիստոնէական կրօնի նուիրական Մատենան է։ Եկեղեցիին պարտականութիւնն է մերթ ընդ մերթ անդրադառնալով անոր՝ ժողովուրդը ներշնչել անոր պատգամներով։ Միաժամանակ, Ս. Գիրքը հոգեւոր կեանքի

աղբիւրն է։ Մենք ինչո՞ւ եկեղեցի կ'երթանք Կիրակիէ Կիրակի։ Կ'երթանք անոր Համար որ մեր հոգեւոր կեանքը զարգացնենք, Աստուծոյ ներկայութիւնը աւելի մօտէն ըզգանք եւ Անոր հետ մեր հաղորդակցութիւնը սերտացնենք։ 300-ամեակի տօնախմբութիւնները կրնան քաջալերել կրօնական մշակութիւն ի նպաստ մեր անհրաժեշտ պէտքերը այս ուղղութեամբ։

Նոյնպէս, լաւագոյն առիթ մըն է ասիկա մեզի Համար Հայ դպրոցներու մէջ հանդէսներ սարքելով՝ Ոսկեդարու ազգային ու բարոյական արժէքները Հայ ուսանողներուն փոխանցելու։

Հայ մամուլը կրնայ մեծ դեր խաղալ այս պատեն՝ առիթով՝ իր սիւնակներուն մէջ Աստուածաշունչ Մատենան ընթերցումը ժողովուրդին մէջ քաջալերելով եւ նոր եռանդ ստեղծելով Հայ երիտասարդներուն մէջ՝ կարգիւնը Համար բարոյալից գիրքեր, թերթիք եւ Հրատարակութիւններ։

Հայ ընտանիքներու մէջ հասակ նետող մեր զաւակներուն Համար ծնողք եւ մանաւանդ Հայ մայրեր կարող են այս ոսկի պատենութիւնը օգտագործելով՝ Ս. Գրքէն դրուագներ պատմել անոնց, եւ որով Ս. Գրոց ընթերցումը տարածել նորահաս սերունդին մէջ։

Բացի ասոնցմէ, Հայ Աստուածաշունչի տպագրութեան այս երեքհարիւրամեակի տօնակատարութիւնը մեր ուսերուն վրայ նուիրական պարտականութիւն մը եւս կը դնէ Աստուածաշունչի աշխարհաբար թարգմանութեան հարցը իրականացնելու համար։ Այս հարցը նոր չէ, 60-70 տարիներէ ի վեր բուռն փափաք յայտնուած է առ այդ։

Այս փափաքին ի դահցում, ներկայ դարու սկիզբի տարիներուն մէջ Ս. Էջմիածնայ ուսուսումնական ժամանակներէն ոմանք Ս. Գրոց կարգ մը գիրքերը իրենց մէջ բաժնած՝ աշխարհաբար թարգմանութեան դործին ըս-

Ե. Խ. Հանգուցեալ բազմահմուտ եեզիմակը, իր ամակնկալ եւ կսկծալի մանեմ կարմ ծամմակ մը առաւ, ընդապայելով հմբագրութեամ կողմէ եղած խմբրամբին՝ զրկած էր հեռուեալ յօդաւոր, Աստուածաշունչի քաղաքութեամ 800-ամեակին տոբբով։

կրսած էին մեծ խանդավառութեամբ: Բայց ի՞նչ պատահեցաւ չենք գիտեր, ձեռնարկը կէս կատար մնացած է եւ չէ շարունակուած:

Իսկ տասը տարի առաջ, 1956 Մարտ 5-8ին Եղեկատուի մէջ դուստրուեցաւ Եղեկատուական Ժողով մը Ս. Էլմիածնայ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Վազգէն Կաթողիկոսի նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ: Ժողովին ներկայ էին Կ. Պոլսոյ Ամեն. Տ. Գարեգին Պատրիարք Քաջատուրեան, Անթիլիասի Կաթող. Տեղապահ Տ. Որէն Եպս. Բարոյեան (այժմ Կաթողիկոս), Ս. Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահ Տ. Եղիշէ Արքեպս. Տէրտէրեան (այժմ Պատրիարք) եւ 13 ուրիշ Հայ եպիսկոպոսներ: Այս Ժողովը աշխարհաբար Աստուածաշունչի մասին հետեւեալ բանաձեւը որդեգրեց.

«Որոշուեցաւ Հայերէն Աստուածաշունչի տպագրութեան երեք իւրաքանչեւ տառքիւ աշխարհաբարի թարգմանիչ եւ հրատարակիչ Աստուածաշունչ Մատենան: Այս գործին ղեկավարութիւնը յամենայնս Ամենապատիւ Տ. Գարեգին Պատրիարքին, որ պիտի կազմէ հինգ հոգիներ յամենայնս մը, ձեռնարկը ի գլուխ հանելու 1966 թուականէն առաջ»:

Մեր կրօնական եւ ազգային թերթերը տարիներու ընթացքին յաճախ անդրադարձած են Ս. Գրոց աշխարհաբար թարգմանութեան այս հարցին եւ յայտնած են զայն ի որո՞ք գնելու համար զանազան տեսութիւններ՝ որոնցմէ երեքը հետեւեալներն են.

Ա.— Այս տեսութիւններէն առաջինն է թարգմանութեան համար բնաւ ժամանակ չապ, այլ ամերիկեան միսիոնարներու ձեռամբ արդէն թարգմանուած աշխարհաբար Աստուածաշունչի լեզուն քիչ մը յզկելով արդիականացնել, ապա Հայոց Եկեղեցւոյ մերին հեղինակութեանց կողմէ վաւերացրել տալով գործածել իրեն Հայ Եկեղեցւոյ աշխարհաբար թարգմանութիւնը:

Այս տեսութիւնը գործը շատ կը դիւրացնէ եւ կտրուկ ճամբայ մըն է յաջողութեան համար, սակայն գործնական ուղի մը չէ՝ նպատակը իրագործելու տեսանկէտէն:

Հայ Ժողովուրդին մէկ մասը հարիւր

քան տարիներէ ի վեր միսիոնարներու դործունէութեանց շուրջ նախապաշարուած է, իրաւացի եւ կամ անիրաւ: Հետեւաբար միսիոնարներու ձեռքով թարգմանուած Ս. Գրիքը չի կարգար եւ կարգալու ալ ըլլայ՝ անհիկա իր սրտին չի խօսիր: Մեր Ժողովուրդէն ոմանք այժմ Ս. Գրոց ներշնչութեամբ չեն տողորուիր, քանզի զբաբար չեն հասկնար եւ աշխարհաբարի դէմ ալ նախապաշարուած են: Ասիկա ցուրտ իրականութիւն մըն է:

Արդ, ինչպէ՞ս պէտք է տարածել Ս. Գրոց ուսուցումը Հայոց Եկեղեցւոյ զաւակներուն, ընտանիքներուն եւ Հայութեան ստուար զանգուածին մէջ: Ըստ իս, մինչեւ որ ունենանք մեր սեփական աշխարհաբար թարգմանութիւնը, պէտք է կարգանք միսիոնարաց հրատարակութիւնը եւ չըրկունք մեր հոգեւոր մշակոյթէն ու զարգացումէն:

Միւս կողմէ, ասոր իրեն հիմնական դարման, պէտք է Աստուածաշունչը աշխարհաբար թարգմանել զբարբի վրայէն եւ Ժողովուրդի ձեռքը տալ՝ երկու Կաթողիկոսութիւններու եւ երկու Պատրիարքութիւններու կողմէ վաւերացուած, որպէսզի իրեն ի՞ր եկեղեցիին թարգմանութիւնը կարգալ զաբ հաճոյքով: Աստուածաշունչը ներշնչութիւն մեծադոյն աղբիւր մըն է. եթէ Հայ Ժողովուրդը անով շնորհշուկ չի կըրնար եկեղեցին սիրել, եւ առանց եկեղեցին սիրելու այ չի կրնար եկեղեցիին փարիլ ի բոլոր սրտէ: Ժամանակը իրաւամբ կը պահանջէ ասիկա մեղմէ: Եթէ Հայ Եկեղեցին ազգային կենանքի մէջ ներշնչութիւն աղբիւր մը պիտի ըլլայ եւ Ժողովուրդի կենանքին մէջ յեղաշրջող ոյժ մը, անհրաժեշտաբար այս բաները պէտք է ի դորձ դուրսն անկեղծ ազդատէրներու եւ եկեղեցւոյն անհատներու կողմէ:

Գրաբար Աստուածաշունչը Հայոց Եկեղեցւոյ պաշտօնական Ս. Գրիքն է: Չայն երբ րազդատենք միսիոնարաց աշխարհաբար թարգմանութեան հետ, անոնք իրարմէ կը տարբերին: Միսիոնարներու ձեռամբ թարգմանուածին մէջ պակասութիւններ կան: Մանաւանդ կը պակասն անոր մէջ Հայոց Եկեղեցւոյ Աստուածաշունչին մէջ յոտնուած կարգ մը երկրորդական գիրքեր, որոնք մէջ եւս կրօնական մշակոյթը քաջաբերող հոգե-

ւոր արժէքներ կան։ Այդ իսկ պատճառաւ, հին եկեղեցիներու կարգին Հայց. եկեղեցին ալ ընդունած է զանոնք իր սրբազան Մատենան մէջ։

Ասոնք են՝ Մակարայեցոց Գիրքերը, Յուդիթ, Տովբիթ, Բարուք, Սիրաք, Իմաստութիւն Սողոմոնի, Շուշանին պատմութիւնը որ նաւելուած մըն է Դանիէլի վրայ, ինչպէս նաեւ օրհնութիւն երկց Մանկանց, Բելի եւ Վիշապի ոչնչացումը եւ այլ յաւելումներ Դանիէլի, եղբայր եւ եսթերի Գիրքերուն վրայ։

Այս երկրորդական գիրքերէն Հայց. եկեղեցւոյ մէջ ընթերցումներ կը կատարւին տարուան ընթացքին։ Չոր օրինակ, Բ. Մակարայեցոց գրքէն կը կարդացուի Մակարայեցիներու իշխատութեան առթիւ։ Բարուքայ Գրքէն ընթերցում տեղի կ'ունենայ Գալիանեայ տոնին օրը։ Յուդիթի Գրքէն կը կարդացուի Յովակիմ եւ Աննայի տոնին առթիւ։ Իսկ Իմաստութիւն Սողոմոնի Գրքէն կը կարդացուի Վարդանանց Չորախարաց տոնին օրը, ինչպէս նաեւ տարուան մէջ շատ մը ուրիշ առիթներով։

Սոյն պայմաններու ներքեւ Հայց. եկեղեցին ինչպէ՞ս կրնայ միախորհրաց աշխարհաբարը որդեգրել իբրեւ իր եկեղեցիին պայտօնական Ս. Գիրքը։

Տակաւին աւելիս կայ։ Գորաբար Աստուածաշունչի Հին Ուխտի մասը Թարգմանուած է յունարէն Եօթանասնիցի վրայէն, իսկ Նոր Ուխտը ուղղակի յունարէն ընդգրկէ։ Եօթանասնից Թարգմանութիւնը տեղի ունեցաւ եբրայեցերէն լեզուէ եզրկատուի մէջ, Պաղմէնի Թագաւորին (285-247) օրով, Քրիստոսէ առաջ, Երուսաղէմէն եկած 70 Հրեայ մասնաճախ զպիղծներու ձեռամբ։ Ըստ Գարեգին Նպօ. Պաշատուրեանի,

«Քրիստոսի լուրը պատմաւորութիւնն ունի ենթադրելու թէ Եօթանասնից իրոք քարգտնութիւն աւելի վստահելի ու հետեւելի տիպար մըն է, քան այժմեան քնադէր կարծուած եբրայականը։ Անոնք որ Եօթանասնիցը քարգտնեցին՝ այժման, չըսելու համար աւելի, քաջ եբրայագէտներ էին եւ «ենթադրութեամբ» ... որքան կամ քան որ կ'ենթադրուին այսօրուան եբրայագէտները» (Փարոս Հայաստանեայց, Յունիս-Յուլիս 1931, էջ 144)։

Ուրիշ խօսքով, երբ Եօթանասնիցը կը Թարգմանուէր եզրկատուի մէջ, Թարգմանիչներ իրենց աչքին առջեւ ունէին եթէ ոչ եբրայեցերէնի բուն ընագիրը, գէթ ընագրին ամենամօտ օրինակները։ Այս չորս-հինգ հարիւր տարուան ընթացքին, մասնաւոր 70 Թուականի Երուսաղէմի կործանումի պարագային, շատ մը հին արժէքներ եւ Հին Ուխտի ձեռագիրներ կորսուած ըլլալու էին։ Հետեւաբար գրաբար Թարգմանութիւնը ընագրին աւելի մօտ պէտք է ըլլայ քան թէ վերջէն ձեռք բերուած Հին Ուխտի եբրայական ընդօրինակութիւնները։

Ուստի, Հայց. եկեղեցին իրաւունքի սահմանին մէջ է երբ, առանց նկատի առնելու միախորհրաներու Թարգմանութիւնը, իր գորաբար Ս. Գրքէն աշխարհաբար նոր Թարգմանութիւն մը կատարել կը փափաքէ։ Ամերիկայի մէջ բողոքական եկեղեցիներ անդերէն Ս. Գիրք ունին, ամերիկացի կաթոլիկ եկեղեցին զայն չի գործածեր անդլիսիսօս ըլլալով հանդերձ, այլ՝ լատիներէն լեզուով՝ Վուլկաթա կոչուած իր սեփական Աստուածաշունչէն անդերէնի Թարգմանուած Ս. Գիրքը կը գործածէ։ Քանզի Վուլկաթա եւս կը պարունակէ երկրորդական ձեռագիրներէն Հին Ուխտին մէջ։ Հետեւաբար Եօթանասնիցը եւ մեր նախնեաց Թարգմանութիւնը՝ իր ամբողջութեամբ այնքան վստահելի եւ նուիրական է որքան եբրայական ներկայ ընագիրը։

Բ.— Երկրորդ տեսութիւնը թէեւ կ'ընդունի թէ Ս. Գիրքը պէտք է որ նոր աշխարհաբարի մը Թարգմանութիւն Հայց. եկեղեցւոյ հարազատ գրաբարի վրայէն, բայց այս ընելու համար առ ալժամ ժամանակը անյարմար կը նկատուի անոր համար՝ որ ո՛չ ջաջ եբրայագէտներ ունինք եւ ո՛չ ալ յունագէտներ։ Ուստի բոտ այս տեսութեան, պէտք է սպասենք մինչեւ որ ունենանք աստուածաշնչական այս երկու դասական լեզուներու հմուտ մասնագէտներ, որպէսզի գրաբարի վրայէն Թարգմանելու առնեն Հին Ուխտը բողոքատեն եբրայեցերէն եւ Նոր Ուխտը՝ յունարէն ընագրին հետ եւ յառաջ բերեն նոր Թարգմանութիւն մը որ ըլլայ կատարել։

Այս տեսութիւնը լաւ կ'երեւի, բայց գործնական ըլլալէ հեռու է։ Մենք վաթսուն-եօթանասուն տարիներէ ի վեր սպասե-

ցինք որ մասնադէտ երբայեցերէն ու յունարէն գիտցողներ ունենանք, սակաւն չենք կրցած ունենալ: Արդեօք յառաջիկային ե՞րբ պիտի ունենանք որ յետածգելով յետածգենք զայն, եւ որով ձախողութեան մասնենք կրկին սոք կենսական Հարցը: Մարդկային որեւէ ձեռնարկ կատարեալ չի կրնար ըլլալ, ժխտ պէտք կ'ունենայ վերաքննութեան եւ սրբազրութեան:

Ընտանիքի մը անդամներ եթէ այսօր առօթի են, չենք կրնար լուի անոնց որ զեռ ժամանակ մը եւս անօթի կենան որպէսզի Համալգամ կերակուրներ պատարաստենք եւ տոնք: Պէտք է առ այժմ, եթէ պանիր Հաց ունինք, պանիր Հաց տանք, որպէսզի անօթութեան ճիւղանքներէն ազատենք զանոնք: Ապա եթէ Համալգամ կերակուր ունենանք՝ զանոնք եւս կրնանք տալ: Հայ ժողովուրդը Հողեւորտպէս անօթի է այսօր, ծարաւ է և ևստուծոյ խօսքին: Առ այժմ պէտք է մեր եկեղեցւոյ դարբար Աստուածաշունչի վրայն աշխարհաբար թարգմանութիւն մը յառաջ ընելով ամենք իրեն: Իսկ երբ երբայեւ ու յունադէտ մասնադէտներ ունենանք, տասր տարին անգամ մը անոնք թող վերաքննեն ու սրբազրեն զայն եթէ պէտքը կը զգացուի, ինչպէս անգլերէն Ս. Գրքի վրայէն վերաքննութիւն ու սրբազրութիւն տեղի կ'ունենայ մերթ ընդ մերթ:

Գ.— Գալով երրորդ տեսութեան, առիկա կը ներկայացնէ տասր տարի առաջ Եգիպտոսի մէջ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Վաղդէն Կաթողիկոսի նախաձեռնութեամբ գումարուած Եպիսկոպոսական Ժողովին տեսակէտը: «Որոշուեցաւ Հայերէն Աստուածաշունչի տպագրութեան իրեք հարիւրաւորակի խառնուրդով 1966 թուականին և ևստուծոյ խօսքին: Այս որոշման համեմատ դործը յանձնուեցաւ Կ. Պոլսոյ երկնակայիշատակ Գարեգին Պատրիարք Պաշտօնաւարանին, որ զկազմէ հինգ հոգիանց յանձնախումբ մը՝ ձեռնարկը ի գլուխ հանելու 1966 թուականին ևստալ: Այս առիթով Եպիսկոպոսական Ժողովին Պատրիարք Սրբազանին որեւէ պաճառ չգրաւ որ երբայեւս ու յունադէտ մասնադէտներու միջոցաւ կատարէ այս թարգմանութիւնը, եւ կամ միսիոնարներու կողմէ թարգմանուած Աստուածա-

շունչին լեզուն սրբազրելով Հայոց եկեղեցւոյ սրբազան Մատեանը նկատէ զայն:

Գարեգին Պատրիարք արդէն Նոր Կտակարանը ամբողջութեամբ թարգմանած ու հրատարակած էր արդի գրական գեղեցիկ ու ռազուն աշխարհաբարով մը, կը մնար միայն Հին Ուխտը թարգմանել:

Կ. Պոլսոյ Պատրիարքը սիրով որդեգրեց այս պարտականութիւնը եւ ա՛յլաւ դործի: Դանդի ինքն ալ կը Հաւատար ԲԵՏ ալ է շիտակ կերպը յաղորդեցու. Համար այս ձեռնարկը: Դրսէն շատ քիչ օգնութիւն եւ դործակցութիւն ունեցաւ, բայց ինք բոլոր օրրոտով ու Հոգիով նուիրուեցաւ այս դործին: Եթէ մահը յանկարծ չգիտաւորէր զինք, մինչեւ Հիմա Հաւանական է որ աւարտած կ'ըլլար աշխարհաբար թարգմանութիւնը եւ 1966-ին կը հրատարակուէր այն, բայց Եգիպտոսի Եպիսկոպոսական Ժողովին որոշման:

Ներկայիս պէտք է մէկը գտնել որ շարունակէ թարգմանութեան այս դործը, Հոգի է թէ 1966-էն վերջ հրատարակուի այդ: Ապա զայն արեւելեան աշխարհաբարի ալ վերածելով տալ արեւելահայ մեր ժողովուրդին, որ կարգայ զայն իր Հասկցած լեզուով:

Յետոյ վերաքննութիւն ու սրբազրութիւն կրնանք կատարել մերթ ընդ մերթ, երբ պէտքը զգանք: Ս. Գիրքը լատիներէնի թարգմանուեցաւ Բ. զարու մէջ՝ որ սրբազրութեան պէտք ունէր: Դ. զարու մէջ Հերոնիմոս Հայոցապետ ջրան տարի ժամանակ անցով սրբազրեց զայն եւ թարգմանութիւնը Հասցուց աւելի կատարելութեան: Այժմ Վուլկաքտ անուանով անիկա Պապական Եկեղեցւոյ Ս. Գիրքն է: Յետոյ եկեղեցին մերթ ընդ մերթ մանր սրբազրութիւններ կրկին ըրաւ: Ներկայիս սրբազրութեան պէտքը դարձեալ կը զգացուի:

Աստուածաշունչի անգլերէն թարգմանութիւնը կատարուեցաւ առաջին անգամ ԺԴ. դարու մէջ Ճան Ուիլիքի ձեռամբ: Բայց Անգլիոյ Ճէյմս Թալաւորը յետոյ ուղեց-աւելի կատարեալ եւ լաւ թարգմանութիւն մը ունենալ: Ասիկա ընելու Համար է՛մ մասնադէտներ զտաւ եւ զանոնք վեց խումբերու բաժնելով դործը անոնց յանձնեց: Թարգմանութիւնը երկու տարի եւ ինք

ամիս տեւեց, ապա հրատարակուեցաւ ամբողջութեամբ: Որեւէ ձեռնարկի մը կատարելութիւնը յարաբերական է, եւ կարելի չէ զայն մէկ անգամէն ձեռք բերել:

Թարգմանութեան այս ձեռնարկը թէեւ Հայց. Եկեղեցիէն կը բխի, բայց յարանաւանական ըլլալէ աւելի զուտ համազգային ընդթ կրող հարց մըն է. այդ իսկ պատճառաւ տ/ն կը ֆուտբոլիստներէ բովանդակ Հայութիւնը: Հայերէնը ստորոջ Հայութեան լեզուն է: Հետեւաբար ինչպէս մեր նախնեաց զրարար Աստուածաշունչը՝ նոյնպէս այս հրատարակելի աշխարհարար Թարգմանութիւնը սեփականութիւնը պիտի նկատուի Հայ Ժողովուրդի բոլոր խաւերուն, առանց յարանաւանական եւ հաստատական խորութեան:

Երբ դործը աւարտի եւ այս աշխարհարար Թարգմանութիւնը երկու Կաթողիկոսներու եւ երկու Հայ Պատրիարքութիւններու կողմէ կոնդակներով ներկայացուի Հայ Ժողովուրդին՝ որ կարողայ զայն օրուան իր հասկցած լեզուով եւ օգտուի անոր հոգեպարար պատգամներէն, Հայութեան մէջ կը ստեղծէ մեծ խանդավառութիւն եւ կրօնական վերածնունդի նոր շրջան մը, որուն պէտք ունի ամբողջ Հայ ազգը:

Հայց. Եկեղեցին բարեկարգութեան հայց մը ունի որ այժմ սեղանին վրայ է: Բարեկարգութիւնը կը դիւրանայ երբ Աստուածաշունչը Մատենան ընթերցումը տա-

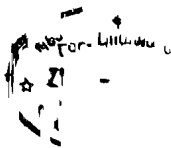
րածուի ժողովուրդին մէջ: Ասիկա ընելու համար Հայ Ժողովուրդը, Հայ Ընտանիքը պէտք է որ ունենան իրենց ձեռքը Հայ Եկեղեցւոյ հեղինակութեամբը հրատարակուած աշխարհարար Ս. Գիրք մը:

Հինգերորդ դարու մէջ երբ Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի ձեռամբ Աստուածաշունչը հայերէն լեզուի Թարգմանուեցաւ, պատմութենէն գիտենք թէ ի՞նչ եղաւ արդիւնքը: Մեր մէջ յառաջ եկաւ կրօնական մեծ արթնութիւն մը, որուն անմիջական ազդեցութեան ներքեւ ոչ միայն եկեղեցականներ եւ աշխարհականներ, այլ Հայ իդակաւ սեռը, «Տիկնայք փափկասունք» եւս Ս. Գիրք կը կարդային, կ'աղօթէին եւ Սաղմոս կ'երգէին: Եւ յառաջ եկած կրօնական այս վերածնունդը նկարագրելու տանք պատմաբան Ղազար Փարսեցիին Շատիկի հետեւեալ խօսքը փոխ առնելով կ'ըսէ. «Աստուծոյ խօսքը երկիրը այնքան լիցցաց, ինչպէս քաւրը՝ ծովը»:

Հայ Եկեղեցին իր զարգացման համար անհրաժեշտօրէն այժմ եւս պէտք ունի այս տեսակ վերածնունդի մը, որուն նախնական քայլերէն մին է, ի հարկէ, Ժողովուրդին ձեռքը տալ իր հասկցած լեզուով Եկեղեցին պաշտօնական Աստուածաշունչը Մատենան, որ կարողայ զայն ու հետաքրքրել իր կրօնքով, եւ իր եկեղեցիին բարոյական ազնուացուցիչ ու գեղեցկացուցիչ արժէքներով:

ԳԲ. Ա. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

3830

187-98